



Els projectes d'intervenció educativa: una iniciativa institucional de reforçament de l'autonomia dels centres¹

Miquel Sbert i Garau

¹ Aquestes notes segueixen de prop el llibre Projectes d'intervenció educativa, col·lecció Baula a Baula, Govern de les Illes Balears-Direcció General de Formació Professional i Inspecció Educativa, coordinació Departament d'Inspecció Educativa, Palma, 2003. El text conté un estudi sobre els projectes d'intervenció educativa, el recull de normativa que els desenvolupa, l'avaluació del procés i memòries dels Instituts d'Ensenyament Secundari que els dugueren a terme.

RESUM

En el present article es fa una introducció als projectes d'intervenció educativa, quan varen sorgir, per què varen sorgir, les característiques més significatives, etc. Així mateix es fa una anàlisi sobre la filosofia que va informar la posada en marxa d'aquests projectes d'intervenció educativa en el marc de l'autonomia dels centres, com també la relació de centres que varen desenvolupar i desenvolupen aquests projectes.

RESUMEN

En el presente artículo se hace una introducción a los proyectos de intervención educativa, cuando surgieron, por qué surgieron, sus características más significativas, etc. Asimismo se hace un análisis sobre la filosofía que informó la puesta en marcha de estos proyectos de intervención educativa en el marco de la autonomía de los centros, así como la relación de centros que desarrollaron y desarrollan estos proyectos.

QUÈ SÓN ELS PROJECTES D'INTERVENCIÓ EDUCATIVA?

Al títol IV, «De la qualitat de l'ensenyament», de la LOGSE (1990) s'assenyalava com un dels factors per afavorir «la qualitat i millora de l'ensenyament» el foment de «l'autonomia pedagògica i organitzativa dels centres» (art. 57.4). Resulta notori que al sistema educatiu li cal autonomia per donar una resposta adient a les necessitats educatives, tant dels alumnes en particular com del context social en general.

Els centres educatius, com a part del sistema (entès com a estructura organitzativa que dinamitza processos, procediments, recursos per tal d'implantar de manera sistemàtica un determinat tipus de gestió), requereixen aquesta capacitat per atendre amb eficàcia els reptes que una societat fluctuant planteja. Cobren així un nou protagonisme, però alhora assumeixen unes noves responsabilitats. Conseqüentment, davant aquesta situació i els problemes i les tensions que, forçosament, es generen (com indica l'OCDE a l'informe *Descentralització i millora de l'escola*), les administracions educatives han de garantir, mitjançant mesures orientatives i de suport, que els nous responsables puguin assumir aquestes tasques. La gestió del canvi, tant per a l'administració com per als mateixos centres, implica estratègies preventives de les tensions i dificultats que, simultàniament, han de permetre (i facilitar) la incorporació d'adaptacions i d'ajustaments al procés.

És des d'aquesta perspectiva que, a partir dels cursos 2000-2001, la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears impulsà un seguit de mesures normatives,² les ordres de regulació dels «projectes d'intervenció educativa» (PIE), que es proposaven que els centres públics d'educa-

² Concretament les disposicions següents (només se citen ordres): 1) Ordre del conseller d'Educació i Cultura de dia 10 de juliol de 2000, de regulació de l'organització i el funcionament dels instituts d'educació secundària de les Illes Balears per al curs 2000-2001. 2) Ordre del conseller d'Educació i Cultura de dia 27 de juny, de regulació de l'organització i el funcionament dels instituts d'educació secundària de les Illes Balears, i d'elaboració i aplicació de projectes d'intervenció educativa per al curs 2001-2002. 3) Ordre del conseller d'Educació i Cultura de dia 7 de juny, de regulació de l'organització i el funcionament dels instituts d'educació secundària de les Illes Balears, i d'elaboració i aplicació de projectes d'intervenció educativa per al curs 2002-2003.

ció secundària (IES) integrassin, en llur organització i funcionament, unes mesures d'adequació a les necessitats educatives específiques per tal d'augmentar la qualitat global de l'educació que, com a institució, ofereixen. Les ordres del conseller (similars en la seva concepció i estructurades segons una seqüència cada cop més sistemàtica) plantejaven concrecions i possibilitats que cercaven, endemés d'aclarir i d'orientar sobre possibilitats d'intervenció educativa, donar seguretat als IES i, alhora, dotar d'una cobertura normativa certs aspectes que, per la seva indefinició i/o manca de previbilitat, generaven inquietud o dificultats per al professorat i els òrgans directius i una certa indefensió per part de l'alumnat.

El caràcter d'oferta als IES d'aprofundir en la seva capacitat de resposta a les demandes educatives específiques roman palès ja a l'exposició de motius de la primera de les ordres quan explicita que «els projectes d'intervenció educativa, en el context dels plantejaments institucionals del centre, són, en tot cas, compromisos lliurement adoptats pels òrgans de decisió del mateix centre, d'acord amb l'autoavaluació efectuada i amb el consens de la comunitat educativa». En qualsevol cas, se simplifiquen els escenaris burocràtics d'una manera consistent i esdevenen la concreció d'un aprofundiment democràtic, desregulador, reequilibrador, però propiciat des de les instàncies administratives. Vertaderament un cas singular que incideix enormement sobre la necessitat d'impulsar una nova cultura professional, de compromís col·legiat (compromís personal amb els objectius col·lectius), que cerca millorar l'educació impartida als IES, tant quantitativament com qualitativament.

El llibre que ens serveix de guia per a aquestes notes analitza les característiques dels projectes d'intervenció educativa, que considera elements inserits «amb normalitat» amb l'organització dels centres i de cap manera una «inserció» (encara que, als efectes administratius, requereixi un document específic per part de l'IES, aprovat segons el procediment reglamentari). Els trets definidors són: incardinació dels PIE en els projectes institucionals del centre (PEC, PCE...); els PIE resultat de l'autoavaluació del centre; no alteració substancial de la normativa de funcionament intern del centre; prioritització per aprofundir en les línies d'actuació del centre, amb els ajustaments convinguts a les necessitats educatives, i flexibilitat («que permet, entre d'altres: adequar els recursos existents a les prioritats escollides —en virtut de l'autoavaluació—; adoptar mesures amb graus diferents d'intensitat —en funció de les necessitats—; endegar actuacions d'atenció a la diversitat dinàmiques i adaptades a les situacions canviants; incidir sobre aspectes curriculars sense les estretors derivades de la rigidesa d'una norma estandarditzada; incidir qualitativament a través de l'acció tutorial sobre alumnes amb problemàtiques diverses; actuar de manera planificada en qüestions de relació i convivencials —tant amb alumnes, com amb famílies i professorat...»).³

No hi ha dubte que, així plantejada, la iniciativa institucional suposava un element d'innovació educativa que situava els responsables dels IES davant una possibilitat de desenvolupar propostes pedagògiques, d'acord amb una actuació planificada. Cal no oblidar que «projecte» implica activitats encaminades a l'assoliment d'uns objectius, amb un principi (disseny), un procés i un final.

L'acceptació de la convocatòria fou majoritària i iniciaren PIE trenta-nou instituts de les Illes Balears el curs 2000-2001 i l'increment progressiu es posa de manifest a partir de les dades recollides el

³ Pàg.12.

curs 2001-2002 (cinquanta-un IES) i el curs 2002-2003 (cinquanta-tres IES), això representa el 90% dels centres públics d'educació secundària de les Illes Balears, que eren els receptors de la «invitació institucional».

Per al seguiment i l'avaluació dels PIE s'articulà un comissió, organitzada per la Direcció General de Formació Professional i Inspecció Educativa i presidida pel cap del Departament d'Inspecció, que en feu l'estudi i en publicà les dades.⁴ L'anàlisi de les dades permet al Departament afirmar que:

«Pel que fa referència a les dades de les mesures que s'apliquen, de l'anàlisi comparada de les taules II, III i IV, es desprèn que es caracteritzen per l'adequació, la consolidació i la progressivitat.

L'adequació de les mesures, es manifesta en les dades de la taula II, en les quals s'observa que, excepció feta de la mesura 6 de formació permanent amb una incidència del 45,1%, són aplicades amb un percentatge superior al 50%, en aquest sentit és significatiu l'alt percentatge -superior al 90%- de les mesures referides a famílies i alumnes, d'organització curricular, de funció tutorial i d'agrupaments d'alumnes.

Quant a la consolidació de les mesures adoptades, a la taula III s'observa una constant en relació al nombre de centre que apliquen una mateixa mesura al llarg dels dos darrers cursos escolars, posant-se de manifest un lleuger increment en les mesures de funció tutorial, de formació permanent i de relació i cooperació amb els serveis educatius i socials.»⁵

Globalment, la valoració institucional de l'experiència d'innovació va ser molt positiva. L'autoavaluació dels centres, que pot consultar-se també al treball tan citat, és indicadora de la satisfacció que produí la iniciativa. Val dir que, el curs 2003-2004, sense regulació específica, les línies de treball dissenyades a partir dels PIE continuen als centres com a mesures integrades a la «Programació general anual», document institucional que conté els elements de planificació educativa prevists per al curs escolar vigent.

⁴Vegeu el llibre esmentat.

⁵Pàg. 30.

ANNEX I

CENTRES QUE DESENVOLUPAREN AL LLARG DEL CURS 2002-03 PROJECTES D'INTERVENCIÓ EDUCATIVA									
	Centres	Localitat	1	2	3	4	5	6	7*
	IES Cap de Llevant	Maó							
	IES Joan Ramis i Ramis	Maó							
	IES Josep Miquel Guàrdia	Alaior							
	IES Pasqual Calbó Caldés	Maó							
	IES Marc Ferrer	S. Francesc							
	IES Quartó de Portmany	Sant Antoni							
	IES Sa Blancadona	Eivissa							
	IES S'Arenal	S'Arenal							
	IES Berenguer d'Anoia	Inca							
	IES Pau Casesnoves	Inca							
	IES Baltasar Porcel	Andratx							
	IES Ramon Llull	Palma							
	IES Aurora Picornell	Palma							
	IES Felanitx	Felanitx							
	IES F. de Borja Moll	Palma							
	IES G. Colom Casasnoves	Sóller							
	IES Guillem Sgrera	Palma							
	IES Joan Alcover	Palma							
	IES Politècnic	Palma							
	IES Damià Huguet	Campos							
	IES Algarb	Sant Jordi							
	IES Sa Colomina	Eivissa							
	IES Son Servera	Son Servera							
	IES Santanyí	Santanyí							
	IES Antoni Maura	Palma							
	IES Josep Sureda i Blanes	Palma							
	IES Lluçmajor	Lluçmajor							
	IES Alcúdia	Alcúdia							

Continua

	Centres	Localitat	1	2	3	4	5	6	7*
I	IES Josep Maria Llompart	Palma	I		I	I			
I	IES Sa Pobla	Sa Pobla	I	I	I	I	I		I
I	IES Bendinat	Bendinat	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Calvià	Santa Ponça	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Son Ferrer	Son Ferrer	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Santa Margalida	S. Margalida	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Biel Martí	Ferrerries	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Josep Maria Quadrado	Ciutadella	I	I	I	I	I		I
I	IES Maria Àngels Cardona	Ciutadella	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Emili Darder	Palma	I	I	I	I		I	
I	IES Sineu	Sineu	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Juníper Serra	Palma	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Mossèn Alcover	Manacor	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Na Camel·la	Manacor	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Ses Estacions	Palma	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Isidor Macabich	Eivissa	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Santa Maria	Eivissa	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Xarc	Sta. Eulàlia	I	I	I	I	I	I	I
I	IES G. Cifre de Colonya	Pollença	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Joan Maria Thomàs	Palma	I	I	I	I	I		I
I	IES Madina Mayurqa	Palma	I	I	I	I	I		I
I	IES Capdepera	Capdepera	I	I	I	I	I	I	I
I	IES Llorenç Garcies i Font	Artà		I	I	I			
I	IES Son Rul·lan	Palma	I	I	I	I	I		
I	IES Albuhaia	Muro	I	I	I	I	I	I	
53			49	50	51	51	45	34	39
			92,5	94,3	96,2	96,2	84,9	64,2	73,6

* 1: Mesures amb famílies i alumnes. 2: Mesures organitzatives i curriculars. 3: Mesures de funció tutorial. 4: Mesures referides a l'agrupament d'alumnes. 5: Mesures convivencials. 6: Mesures de formació permanent (professorat). 7: Mesures de relació i de cooperació amb serveis educatius i socials externs al centre.

Centres que desenvoluparen al llarg del curs 2002-2003 projectes d'intervenció educativa amb especificació de les mesures aplicades. Font: *Projectes d'intervenció educativa*, col·lecció Baula a Baula, Govern de les Illes Balears-Direcció General de Formació Professional, coordinació Departament d'Inspecció Educativa, Palma, 2003, pàg. 31.